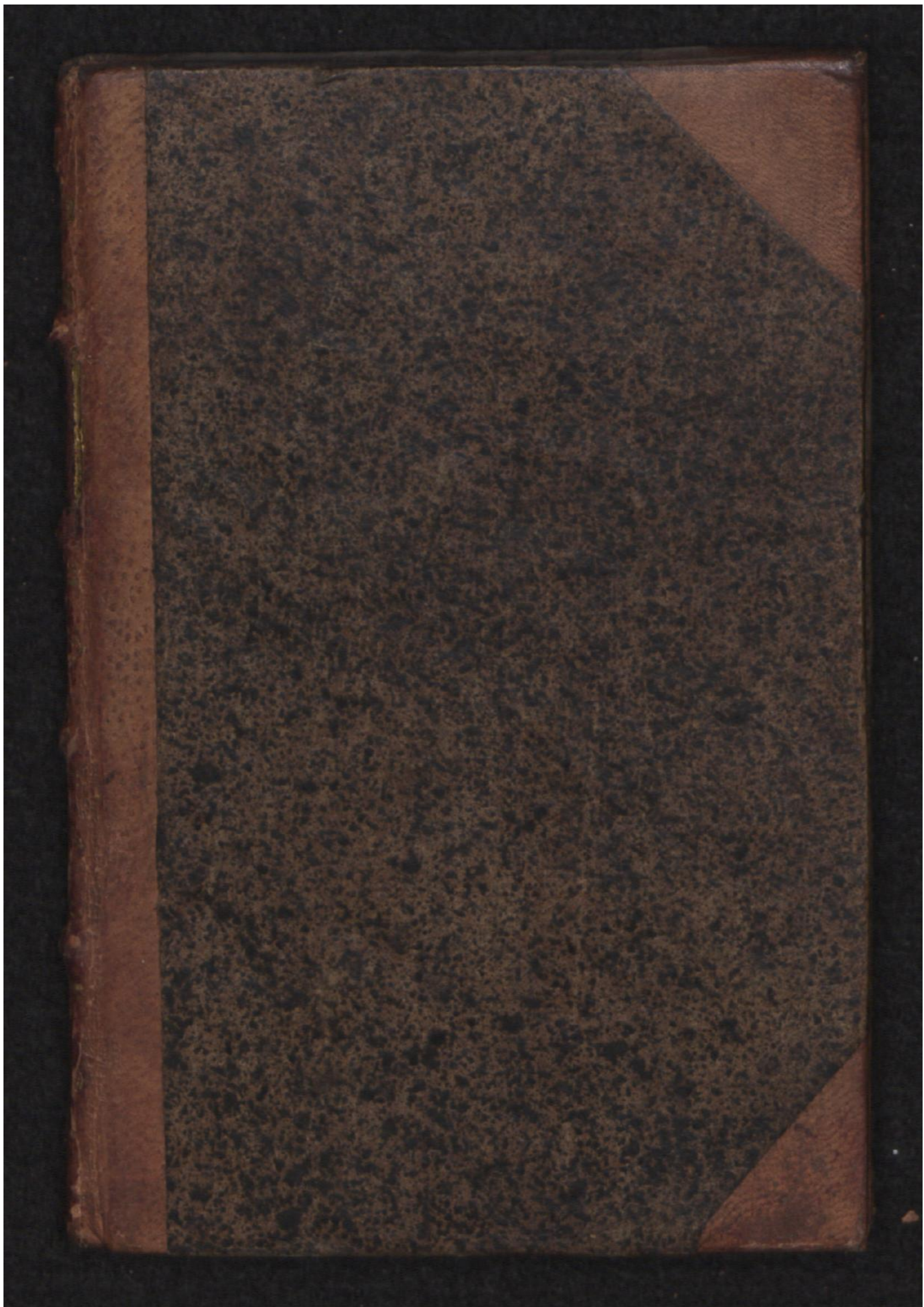
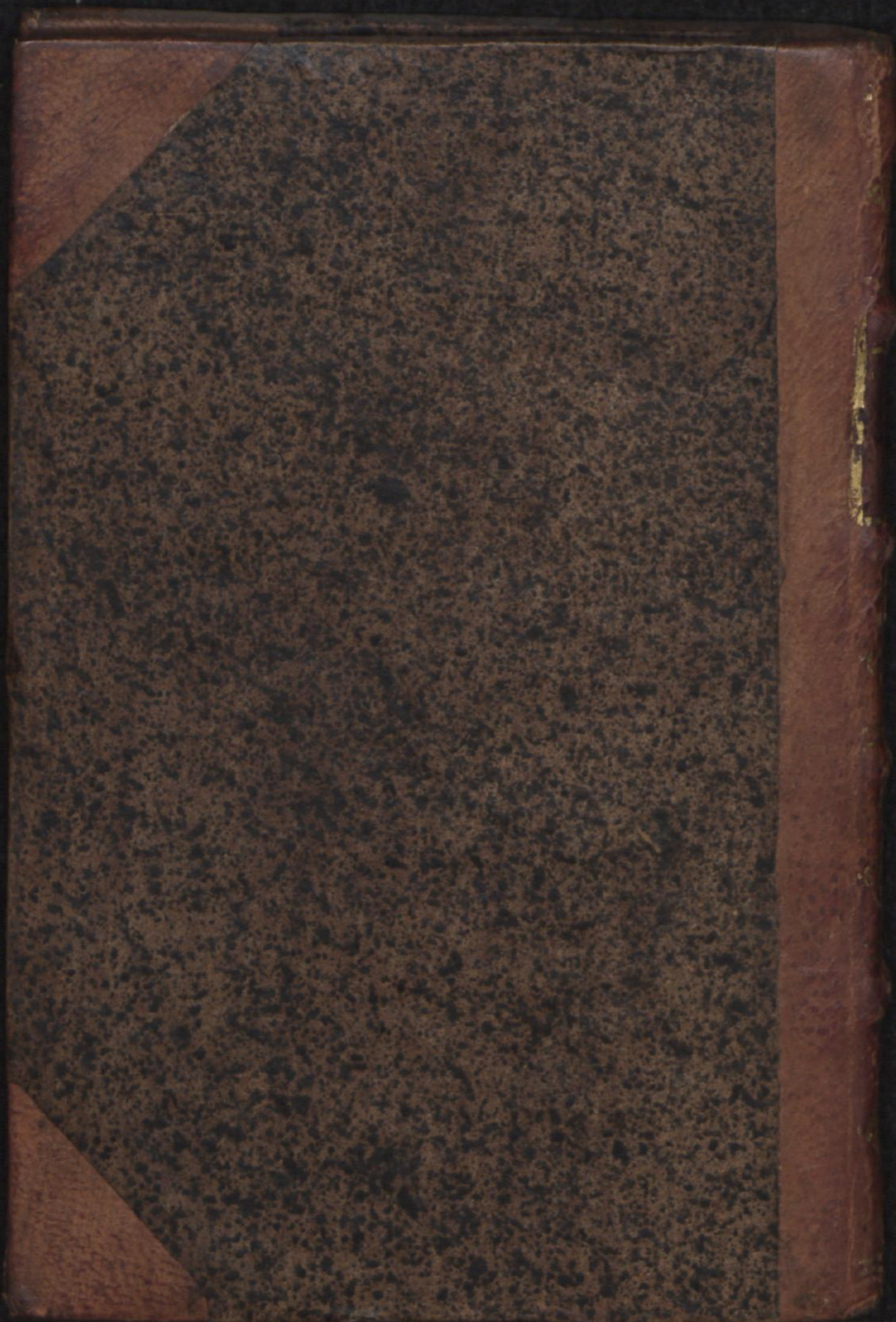

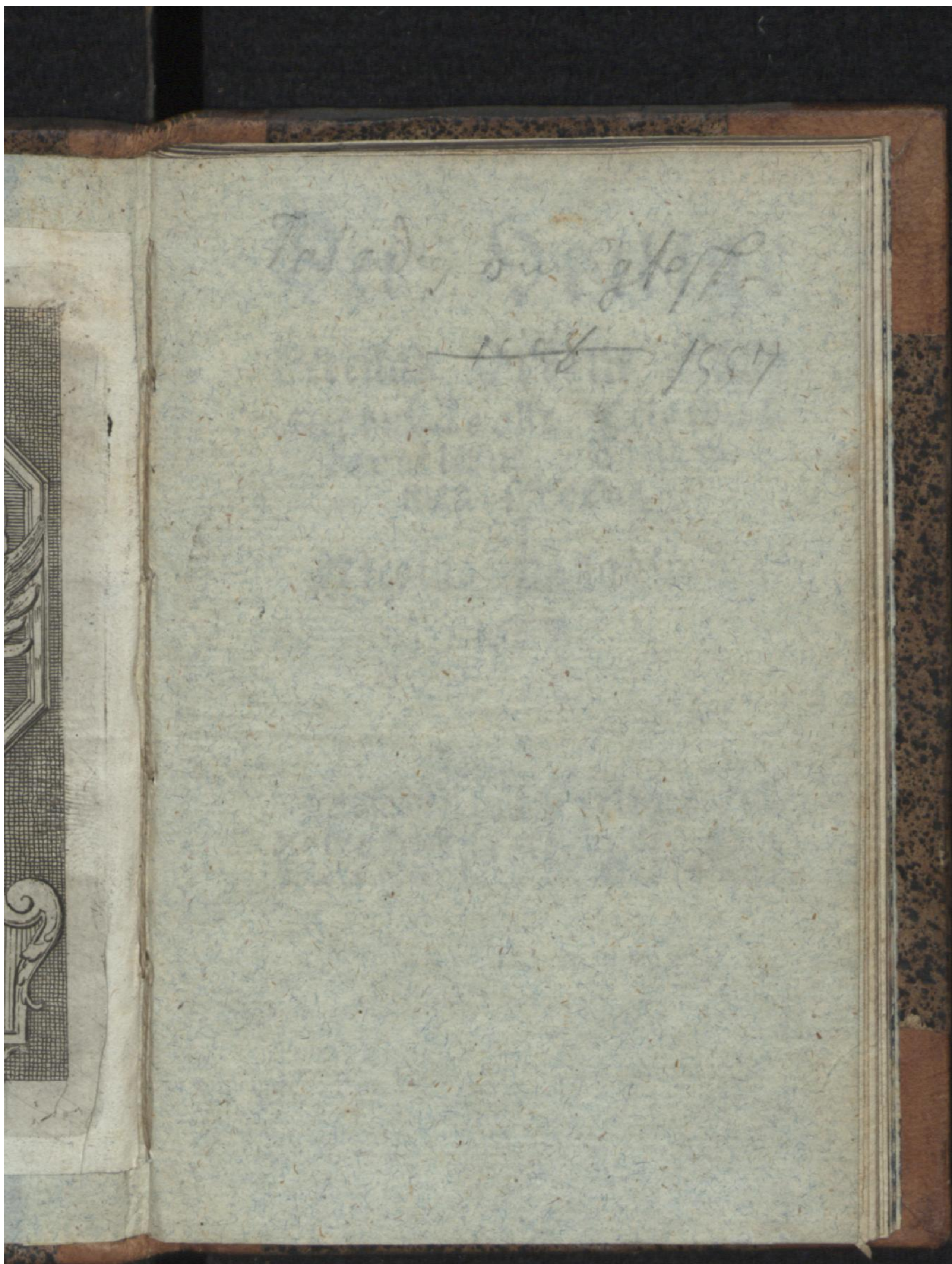

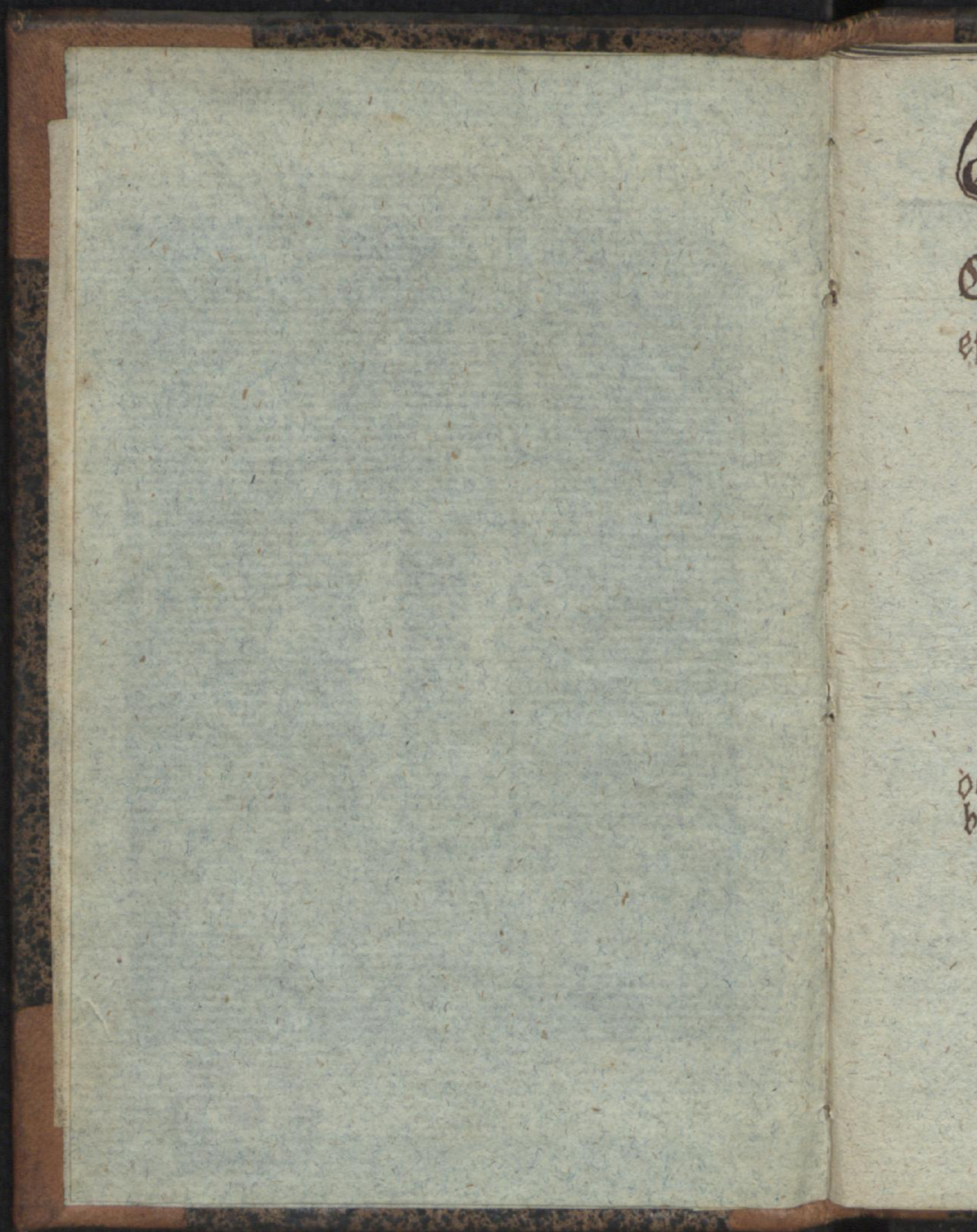

№ 771.

Det Hellige

Ecteskab Ordens Regle,

effter huilcke alle Ectefolck
bør at leffue, Tilsam-
men screffne
aff
Nicolao Palladio.

1557.

Hebr. 13.
Ecteskab skal holdis erligt hoss alle,
och den Ectesæng whesmittet. Men
bolere oc horkarle skal Gud dømme.

Erk
Eri
Map
Vac
P

Beleui
oc skic
Ecteſk
i Købe
vden
effter ſ
deris
Chriſt

Erlig oc velbyrdig mand Erick Rosenkrantz/Kongelig Mayestatis/ tro befalnings mand/ paa Vaarbierge Slot/ ønsker ieg Nicolaus Palladius Guds naade oc ven skab/ved vor herre Jesum Christum.

ÆRe Erick / gunstige herre och synderlig gode ven/ som eder (vden tuil) vel dragis til minde/at den tid i oc Eders kere Brud/ erlig och velbyrdig Jomfru Heleuig Hardenberg bleff effter Guds orden oc skick tilsammen giffne vdi den hellige Ecteskaffs Stat/ i vor Frue Domkircke i Københaffn/ da opregnede ieg korteligë vden al forklaring/ nogle nyttelige regle/ effter huilcke alle Ectefolck/bør at skicke deris leffnit. Saa vaar der nogle i samme Christelige oc erlige forsamling/som tycte

nyttelig vere / ath teg skulde lade vdgaa samme Regle/paa det Ectefolcks Diefle kunde spegis/ oc Ectefolck i Danmarcks Rige kunde leffue met huer andre Christe-lige/erlige oc vel/oc icke saa skendelige for-tørne Gud och bygge Helffuede met huer andre som (disuer) mange gøre.

Haffuer teg derfaar (som vaar be-gerit aff mig) tilhobe sa[illegible] et sāme Ecte-skaffs ordens Regle / huer met sine smaa lerdomme och ladet dem vdgaa Eder och eders kære Brud til ære oc andre til gaffn/ Bedendis eder kerlige at i ville tage den-ne føye skenck til tacke / til saa lenge teg kand ydermere vare eder til vilie och tien-niste. Haffue Muncke oc Nunder i klaas-ter tagit flittelig vare paa deris Regle/som deris Ordens Abbet / Dieffuelen haffuer stigtet oc dictet / ath de skulde paa vis tid være i Chor/ paa Capitel/i pibestue/ paa Søffnhuss/oc viste naar de skulde ringe/ siunge/faste/nicke/bucke/brumle. Item at de skulde vide huilcke Ordens Brødre

oc søstre

oc søstre der skulde bruge sort/huid/graa/
blaa eller braaget Cappe. Huor megit me-
re bør den hellige Ecteskaffs Ordens brø-
dre oc Søstre (det er Hosbonde oc hustru)
flitelige at tage vare paa Ecteskabs Regle
Huilcke denne Ordens Abbet, Gud al-
mectigste haffuer selff lagt dem paa vdt
den hellige Scrifft/ Naar de der tage vare
paa / da er Guds velsignelse hoss dem.
Oc haffue en god samuittighed/ocsaa vn-
der det hellige kaars. Thi S: Pouel si-
ger/at i Ecteskaff er ekon en legomlig tri-
bulatz/met vduortis kaars oc modgang/
och ligeuel haffue Ectefolck en induortis
glæde/ at de vide de ere i den Orden/ som
Gud haffuer selff stigtet oc velsignet / om
de skulle end lide noget i samme Orden/
men de som leffue vden Ecteskab i wtugt/
horeri/boleri/skørleffnit/ de haffue en aan-
delig induortis tribulatz / at de føle oc for-
neme i deris hierter/Guds brendende vre-
de / leffue och met en ond Samuittighed.
Saadanne siger S. Pouel / skulle icke be-

 sidde

ſidde Himmerigis Rige. Jtem horefolck oc ſkørleffnitz folck vil Gud ſelff fordømme/ Vor Herre Jeſus Chriſtus vare met eder oc eders kære Brud til euig tid / och vnde det/ath baade i och alle Ectefolck /kunde leffue Chriſtelige / erlige och venlige met huer andre /ind til døden/ oc ſiden beſidde det euige liff. Screffuit i København S: Bartholomei dag. Aar effter Chriſti fødſel. 1557.

Nogle ſaare nyttelige Regle/ ſom inde holde de beſynderligſte Articklee/ effter huilcke Ecte folck/ bør at rette ſig/tilſåmen ſcreffne aff Nicolao Palladio.

DEn hellige Ecteſkabs Stat / er en Mands oc Quindis lofflige tilhobe føyelſe/ formedels Guds ord / effter begges ſamtycke/ ſom ſkulle bo hoſſ huer andre/Chriſtelige/venlige oc erlige til døden/ oc forøge Verden/ oc vere huer andris met hielp.

Den

Den Første Regel i Ecte skabs Orden.

ECte skab er Guds egen gerning och skick / stigtit aff hannem i Verdsens begyndelse/ før end menniskē syndede/ aff huilcken alle andre menniskens Stater haffue deris oprindelse.

Smaa lerdome aff denne Regel. Den første.

EFfterdi Gud haffuer selff ordineret Ecteskabs Stat/ ath den skal vere en lægedom imod Horeri och anden vtuct/der faare skulle vnge folck / Piger och Drenge/ flittelige tage sig vare / for ont selskab/ vtuctige ord/facter/oc anden vtilbørlig løssactighed/och met stor aluorlighed høre och lære Guds ord och deris Catechismum / oc idelige bede Gud/ ath hand vilde beuare dem i renhed och kyskhed/til de komme i deris Ecteskabs seng.

Den anden lerdom.

NAar vnge folck ere kōne til alder oc fornemme at de haffue icke kyskheds

gaffue/ men den onde lyst begyndis at optendis i dem / da skulle de robe til Gud om hielp/ oc bede hannem om en god stolbroder. Thi en god met hielpere i Ecteskab / giffuis aleniste aff Gud/ hand skal legge den første Sten vdi Huss Regement/ ellers bliffuer det inted gaat aff.

Den iii Lerdom.

NAar tuende Personer ere nu komne til sammen i Ecteskab / da skulle de atter igen/ omuende sig til Gud / oc ideligе bede hannem om bistand oc hielp / och legge derss forgangne vngdoms synder aff oc vocte sig for horeri / skørleffnit/ vtugt/ skam och vanære.

Den iiii Lerdom.

EFfterdi Ecteskab er Guds gerning / och skal begyndis met Guds frøct / der faare skulde mand icke biude vgudelige menniske til Brølup/ som ligge i it ont leffnit/ foruden pœnitentz/ som vgudelige

papis-

papistiske Horeprester gøre. Thi de hade oc forfølge denne Guds orden/ deris bøn bliffuer til forbandelse. Derfaare kunde icke saadanne paakalde Gud oc tacke hannē for Ectefolck i Kirckē / effterdi de vilde gerne at alle mēniske skulde gøre dē selskab i deris Horeleffnit oc Sodomitiske synder.

Den femte Lerdom.

HVert menniske skal lade Ecteskab beholde sin Ære oc Herlighed/ effterdt Gud haffuer selff stigted den/ oc vocte sig at hand icke foracter/ fortaler/ oc bespaatter den / mange (synderlig vngt folck) til forargelse / men al Ecteskabs forhaanelse skal mand nedsla met Guds ord/ oc sige/ Salig er den mand som giffter sig. Thi hand annammer velsignelse aff Herren

Den anden Regel.

MAnden skal vere Herre oc Regenter/ Quinden skal vere lydig oc vnderdannig/ Denne Regel beuisis at vere sande

i trende maade. Først aff skabelse. Thi Gud skaffte først Manden oc siden quinden/oc Manden er icke skabt for Quindens skyld men Quindē for manden skyld i. Tim. ii. Derfaar bør Mandē at vere herre oc Regētere. Dernest beuisis det aff Guds bud. Thi Gud lagde Euā oc alle hendis døtter det kaars paa/ ath de skulde vere deris Mend vnderdanige oc kalde mādē herre i. Co xi. Til det tredie/beuisis det ocsaa aff Mandens forstandighed/at efterdi Manden er almindelig klogere oc sterckere end quinden. Derfaare bør hannē at vere herre/fordi torde icke Hugormen i Paradis friste Adam/men Euam. Gene: iii.

Lerdōme aff denne Regel. Den i.

MAnd eller Dreng som vil giffte sig/skal forfare først hoss sig selff / om hand er duelig til hus regiment/om hand kand føde sin Hustru/oc vere venlig met hende. Befinder hand icke saadant hoss sig/da er det best/ hand lader frome folckis Børn vere wbeuarit. Saadant skal oc

saa

ſaa en Jōfru eller pige foꝛfare hoſſ ſig ſelff om hun kand vere tolmodig / och hendis Mand vnderdanig oc tro / befinder hun icke ſaadant hos ſig / da er det bedre hun lader andꝛe vere wbeſuarede.

Den anden Lardom.

MAnd eller dꝛeng ſkal føꝛſt vel vdſpøꝛge alle omſtandendis vilckaar / Huoꝛledis det haffuer ſig met den hand begerer til Ecte / om hun er lad / ørkeløs / en vindufogel / løſactig. Item om hun er tuctig / tro / ſandꝛu / en god huſholderſke. Thi ith vel optuctigt Barn / lader ſig regere aff ſin mand. Men er hun ilde optuctid hieme / da er hun ſiden ond at tēme. Lige maade ligger mackt paa at en Jomfru / Quinde eller pige flitelige vdſpøꝛger den perſonis vilckoꝛ ſom begerer hende til Ecte / om hand er huigelhiernit / vild / wmild / knuburen / om hand er en doblere / dꝛanckere / huggebaſſe / lad etc. Spøꝛ mand icke ſaadant vd føꝛſt / da bliffuer det ſiden ith wroligt Ecteſkab / oc ingen fred huerken i Stuen eller i Kammerſit.

Den Tredie Lerdom.

DEM Manden vil Chriſtelige regere ſin Huſtru / oc holde hende til lydactighed / da ſkal hand i begyndelſen holde hende til huſholning / icke lade hende være aldelis ledig / at gaa oc ſtrabadze i alle gader / eller ſtaa idelig i døren oc vinduerne / och holde lang faderſnack. Men hun ſkal venne ſig til Quinde arbeyde och huſholning / oc hielpe til næring / det beſte hun kand.

Den iiii Lerdom.

ENdog Manden er aff Naturen viſere oc forſtandigere end Quinden / dog ſkal Manden vndertiden icke forſmaa ſin huſtrues Raad / ſom mange ſelff klaage gøre Men den ene ſkal ſøge hielp oc trøſt vdaff den anden. Pilatus gaff nu gerne hundrede verden der til / ath hand haffde lydt ſin Huſtrues raad / ſom raadde hannem ath hand ſkulde inted beuare ſig met den v-

ſkyldi-

skyldige Christo. Item den ene skal formane oc bede den anden at hand gør penitenz/ naar hand begynder at bruge nogen wredelig handel / paa det at de skulle icke samle Guds vrede paa sig/men met slagen och dragen kand mand lidet gaat vdrætte met huer andre.

Den Tredie Regel

MAnden skal aff hiertit elske sin Hustru/ Quinden skal igen beuise sig venlig mod Manden.

Lerdomme aff denne Regel.

Den første.

HVorfaar Manden skal elske sin Hustru/som er faar fem aarsager.

Først/ faar Guds skabning oc Ordens skyld/thi hand skabte den første quinde Euam/icke aff Jorden/men aff Adam/ oc icke aff hans Hoffuit eller Fødder/men tog ith Reffben aff hans side/ vnder hiertit /oc bygde hende der aff/ paa det Manden

den skulde elske hende som sig selffuer.

Til det andet. skal hand elske hende for Guds behageligheds skyld. Thi hannem er det saare behageligt/at de haffue huer andre ker. Mandē skal holde sin Hustru for den skønniste/ klaagiste oc dydeligste Quinde som kand vere paa Jorden. Quinden skal i lige maade tencke det samme om hendis Mand/ her vdi skal Mand och Quinde haffue Ecteskabs øyen oc icke skalcke øyen

Til det tredie. for den skøne fruct hun giffuer aff sig. Thi haffuer en Husfader it Træ kert i sin Gaard/ for fructen skyld / huor megit mere skal hand elske sin Hustru for hendis fructis skyld/som er skøne Børn Sønner oc Døtter / som er den edeligste fruct / der kand vare paa Jorden: Der saare skal Manden icke vare wtolmodig oc forsmaa sin Hustru/om hun er icke end saa from/ som hun skulde vare. It Eble enddog det er knortet / dog kand det alli-geuel vere gaat. Wi læse ath den høylerde Phylosophus/Socrates/haffde en knurit-

ret.

ren Quinde/ En dag sente hun saa lenge paa hannem / at hand nøddis til ath sette sig vden dørren. Saa gick hun paa lofftit och slo vand paa hannem / da sagde hand met sactmodelige ord / Jeg tenckte vel at effter Torden skulde komme en stor øsende regen.

Den tid en anden Phylosophus straffede hannem / ath hand skød icke saadan en ond Quinde vdaff dørren/da sagde hand/ Min trætactige Quinde føder mig deylige Børn / derfaare lider ieg hende gerne.

Til det fierde skal Manden elske sin Hustru / for hun er en metarffuing til Himmerigs Rige. Derfaare som Petrus siger / skulle Mendene bo hoss deris Hustruer met fornufft / som hoss ith skrøbeligt kar. Mand skal langt varligere bare ith Glass end en Kande/ellers brydis det snarlige sønder. Manden skal fordrage sin Hustruis brøst / det meste hand kand / och tencke ath wi ere alle arme skrøbelige Mennisker / den ene skal

fordi

fordi bære den andens byrde/ huo som vil verme sig ved Ilden / den skal vndertiden lide røgen met/ i Ecteskab skal mand megit bære offuer met huer andre.

Den anden lerdom.

HVstruen skal tuert om igen icke vanbruge hendis Mands fromhed/icke storme oc bruse mod hannem / och icke sidde hannem op i Næsen som Senop/ icke sende oc bande/oc bide at hannom/ icke gøre hannem til vermod huad hun kand icke bespaatte eller fortale hannom / icke bole met andre/Men hun skal være hendis Mand vnderdanig oc lydactig/ effterdi hand er hendis Herre oc regentere / och skic‍ke sig effter hans sind / i ord oc gerninger/om det er icke emod Guds bud/ Sūma. Hun skal elske / frycte och ære hendis Mand. Er manden nogit knubuten / da skal Hustruen met hendis fromhed / sagtmodighed oc god exempel / locke hannom til bedring. Thi en ond Hustru kand gøre

en ond

en ond mand/och tuert om igen. Paa det at Ecte folck kunde to elſke huer andre oc leffue ſamdrectelige / da ſkulle de frøcte Gud / idelige høre hans ord / oc rette ſig der effter/paakalde hannem/offte anamme Chriſti legeme oc blod. Det ſom de dette gøre/ och leffue der hoſſ endrectelige / da bor Gud hoſſ dem oc naringen forøgis / leffue de vſamdrectelige/da bor Dieffuelen hoſſ dem oc naringen forminſkis.

Den fierde Regel.

MAnden ſkal forſørge ſin Huſtru met mad/dricke/ klæder och anden legemelig nødtørtighed / och Quinden ſkal lade ſig nøye met det Manden kand forſørge hende.

Lerdome aff denne Regel.

Den førſte Lardom.

FOr tuende aarſagers ſkyld er Manden plictig til at forſørge ſin Huſtru.

Den første aarsage kommer aff naturen. Thi Quinden er kommit aff Manden i begyndelsen som aff roden Gene: 3. Derfaar/lige som roden aff naturen føder/opholder oc vederqueger trait. Saa skal ocsaa Quinden haffue hendis næring aff Manden. Den anden aarsage kõmer aff skabelsen/ Thi Quinden er skabt Manden til en hielp/at hun skal tiene hannem. I. Corinth: II. Derfaare lige som en herre er skyldig til at forsørge sine tienere/saa er ocsaa Manden plictig til at forsørge sin Hustru. Dog er Hustruen skyldig til aff Gudz befalning at hielpe hendis Mand i saadan forsøring/oc icke wnyttelige fortære eller forkõme huad i husit er. Den tredie aarsage at mãden skal forsørge sin Hustru saa megit som hannem mueligt er/ kõmer aff Gudz beffalning. Gud lagde Adam paa/at hand skulde atspørie sit Brød i sit ansictis Sued / och der met føde sig /sin Hustru och Børn etc. Derfaare skal huer Ecte Mand forsørge sin hustru met Mad

dricke oc klæder effter sit embede oc formuẽ huer i sit kald. Dog saa ath der er maade met. Holdt hende icke anderlunde/oc heng icke mere paa hendis hals / end du formaar/huo det gør/den skal vocte sig/for en anden Hustru som kaldis armod/ den føder paa det siste Døttere aff sig / som kaldis haandhed oc spaat.

Den anden Lerdom.

QVinden skal lade sig nøye met hendis Mands erlige forsøring/ icke sende oc bande om hun faar icke kræsne retter/icke gøre hendis fattige Mand wrd/dag oc nat/ ath ville vere de rigiste oc yperste/lig i klæder och smøcke. En from Quinde er nock smyckit / naar hun behager hendis Mand vel/ men met offuerflødige klæder oc prydelse / giffuer hun selff hendis hoffmodighed oc løsactighed tilkende / och locker andre der met til ath Synde / Somme Quinders hofferdighed kand mand neppelig fylde met

klader oc smøcke. etc. Saadan offuermaade bekaastning kand icke vel ske vden mange andris besuering och skade. Derfaare naar du seer en Quinde / som er tilbøylig til offuerflødig smøcke / da gør korss for dig. Johannes Anglicus bescriffuer en Historie / ath en Borgere vaar plagit met en staalt egensindig hustru/som icke vilde lade sig nøye met den deel hand formaate at giffue hende. Den arme Mand vilde icke fortørne hende / men forlod sit haandverck oc tog sig støre handel faare / i huilken hand søgte sin fordel met Aager / forkøb oc andre onde finantzer / oc Dieffuelen hialp hannem / paa det siste bleff hand dødsiug/oc Hustruen oc andre bad at hand vilde gøre sit Testamẽt. Da sagde hand/ Først giffuer jeg til Testament mit liff oc siæl i Dieffuelens oc alle andre onde aanders hender. Thi dennem haffuer jeg tient i mit leffnit/ och der er min Hustru aarsag til. Saa spurde Hustruen hannem at/ huor det skulde gaa met hende. Hand suarede/

Du

Du skalt brende met mig i Helffuedis Augrund euindelig. Thi ieg kunde aldrig for nøye dig met klæder oc smycke. Jeg maatte derfaare forlade mit erlige handuerck oc tiene Dieffuelen / for Godz och penninge skyld / ath ieg kunde henge nock paa dig / derfaar haffuer huercken du eller ieg nu met Gud at skaffe / dette er io en skreckelig historie.

Den femte Regel.

NAar Gud haffuer giffuit Ectefolk Børn / da skulle de saa megit som dem mueligt er / Christelige oc erlige optucte dem / Gud til loff oc derts neste til gaffn / oc Børnene skulle oc saa vere Forelderne lydige oc ære dem. Disligeste skulle de oc holde deris Tiunde til Gudfryctighed oc tugt. Och Tiundene skulle vere Hosbonden oc hustruen tro / tienstactige oc lydige.

Den første Lerdom.

Først skulle Foralderne holde deris børn til al gudfryctighed / och lade dem lære

Børne lærdom/ baade i Kircken oc hiem-
me oc høre dem offuer huad de haffue lært
aff Predicken / Der nest skulle de straffe
oc refsse dem met ord oc riss / naar behoff
gøris / icke aff had oc hastighed eller Ty-
rannisk / men aff faderlig kerlighed. Saa
siger Salomon Prouerb: 23. Lad icke aff
at tugte dit Barn. Thi giffuer du hannē
aff riss / da dør hand icke der aff. Item
tugte dit Barn i men der er hob paa ferde.
Til det tredie/ skulle de holde deris Børn
enten til Scholen / de som ere der til be-
quemde/ eller til it erligt haandverck.

Den anden lerdom

BØrnene skulle igen ære forælderne
met tancker/ ord oc gerninger. Der-
nest frycte dem ath de icke fortørne
dem. Siden være dem lydactige/ dog icke
mod Guds ord. Item hielpe och styrcke
dem naar de ere gamle / krøbelige oc fatti-
ge. Dette skulle de beuise deris foraldre /
Først/ saar de haffue aff dem nest Gud/
dette

dette naturlige leffnit. Derneſt faar de hiel-
pe Børnene til daabſens Sacramente/at
de bliffue Chriſtne. Til det tredie/faar de
føde dem op met ſtor omhu/arbeyd oc be-
kaaſtning. Til det fierde/faar de optugte
Børnene/oc lære dem/eller lade dem lære
gode ſeder och dygder. etc. Derfaar er det
ſanden mand pleyer at ſige. Gode forœl-
dre och Tuctemeſtere kand mand aldrig
fuldtacke. Formaledidet vere fordi det barn
ſom bedrøffue ſine foraldre.

Den tredie Lerdom.

Tiundene ſkulle vere Hoſbonden och
Huſtruen lydige / underdanige/ ære
dem oc tiene trolige. Saa ſiger Pau-
lus. Ephe: 6. J Suenne værer eders le-
gomlige Herrer lydige/oc tienner icke ale-
niſte for øynene/men met Guds fryct. O
Herre Gud huilckit klagemaal/er i al Ver
den i dag/ offuer tieniſt Tiunde/ at de ere
knuburne/wlydige/lade oc arbeyde vtrolige
gøre mere ſkade end gaffn/ſaa mand ſkulde
heller haffue en lader tiuff i ſit huſſ/end en

 lader

lader Suend. Thi hand stielhuer time om dagen / hand løber hastelige til bords och gaar senlige til arbeyde ꝛc. Saadāne Tiunde vil Gud visselige straffe.

Den fierde lerdom.

Husbonde oc Hustru skulle holde deris tieniste Tiunde til Gudfrøctighed / tuct oc arbeyde / oc icke forholde eller formindske deris fortiente løn / icke handle Tyraniske mod dem / men giffue dem deris timelige spisning / oc holde dem til arbeyde. ꝛc:

Den siette Regel.

NAar Gud legger Ectefolck korss oc modgang paa / da skulle de bære det tolmodige / oc trøste sig met Guds ord.

Lerdomme aff denne Regel.

Den første lerdom.

LIge som alle andre Orden oc Stater i Verden haffue deris korss / saa haffuer oc Ecte-

oc Ecteskabs Orden sit korss/oc lider me-
git ont aff Dieffuelen oc onde Mennisker/
saa at der er møde oc arbeyde/ kummer oc
iammer i Ecteskabs Stat/ath mand fan-
ger oc offte andet at skøtte end lee/dandze
oc springe/oc sidde oc lege paa hiundit met
huer andre/ kysse och kloppe huer andre/
Saadant korss/skicker Gud Ectefolck til/
enten for deris Synders skyld/som det ske-
de met Dauid oc Manasse/eller at prøff-
ue deris tro / som det skede met Job och
Tobia/ eller ocsaa for Guds æris skyld/
som det skede met Lazaro Bethaniensi.
Men naar Ectefolck ere Gudfryctige/da
er deris korss det rette hellige korss/i huil-
kit de skulle vente trøst oc hielp aff Gud/
som legger dem saadant paa/dem til gode.

Den anden lerdom

HVad trøst skulle Ectefolck haffue
vdi korssit/Først skulle de trøste sig
der met at korss och modgang kom-
mer icke til dem aff slumpe lycke/ men aff

 Guds

Guds villie oc raad. Christus siger. Mat 10. Der falder icke en Spørig paa Jorden vden eders Faders villie. Item alle eders haar paa eders hoffuit ere talde etc. Til det andet skulle de vide at Gud straffer de icke aff vrede / men at hand vil met korssit komme dem til at bedre deris leffnit / hand tucter dem / at de skulle icke fordømmis met den vgudelige Verden. Til det tredie skulle de mercke at de ere icke allenniste korssit vndergiffne / men ocsaa alle Guds vduolde / Propheter oc Apostler. Ja Christus maatte selff bere korssit. Der faare skulle Ectefolck icke helder tøcke de korssit ath vere selsomt. Den fierde trøst. Korssit i Ecteskab er timeligt oc forgengeligt och varer icke euindelige. Den femte trøst / Gud er ner hoss Ectefolck / som ere i Angist oc nød / oc vil hielpe oc trøste dem som Gud siger. Jeg er met dig i din modgang / Saadan trøst holder Scrifften Ectefolck oc alle Christne faare. Ath de skulle icke to vere wtolmodige i korssit. Men vi

de det

de det sker aff Gudes gode villie / dem til gaffns. Den euige Gud som haffuer selff stictit Ecteskabs Oden/ giffue alle brødre oc Søstre som ere i denne Orden/ endrectighed oc fred/ at de kunde skicke sig effter disse forscreffne Regle/oc bliffue naadelige her beuarede for huss Dieffle/oc siden anammit aff Gud/ til det euige liff och salighed.

Denne Ecteskabs Orden bør alle Christne at holde vdi stor ære oc værdighed / mod alle Spaattemuler och Ecteskabs Foractere.

Forst fordi Gud haffuer selff ordinerit / Stictit och velsignit Ecteskab / oc samler sig der aff en euig kircke. Huad Gud Sticter / der er io Menniskien nytteligt oc ganffligt. Thi Gud saa alt hand hagde skabt / och see det vaar altsammen gaat. Hand vil ath der skal være skillemøsse [imellem de forstandige Creatur oc vfor-

oc vfornufftige Diur / och vil ath Menniskens slect skal allenisle forøgis i Ecteskab/vdi hulckit der skal ekon vere tuende Personer til sammen / som er Mand och Quinde/oc icke flere.

Til det andet skal mand holde megit aff dēne Orden. Fordi Gud haffuer ordenerit tuende andre Stater/Ecteskab til gode/ som er først Kircke regemente / vdi hulcken Husbonde och Hustru met deris Børn oc Tiunde skulle laris och vnderuisis til det euige liff.

Der nest Verdslig Offrigheds regemente som skal met vduortis mact beskytte oc beskerme Ecte folck met deris Christelig Husholning / ath de maa nyde fred for Tyranner / Tyffue / Mordere och skalcke.

Til det tredie skal mand megit holde aff denne Stat / Fordi Gud haffuer giort en Muer omkring den/ i sine hellige x. Budord/ som er i det fierde/ siette och tiende Bud.

Til

Til det fierde. fordi Guds Søn Jesus Christus vilde selff fødis i den hellige Ecteskab. Thi Maria oc Josep vaare tho rætte troloffuede Folck. Matth: 1. Huo vilde icke gerne vere vdi den Orden som Christus er fød vdi?

Til det femte. Fordi Jesus Christus vaar selff til Brulups / och giorde der sit første Jertegen och gaff Brud oc Brudgom en erlig skenck / i det han vende Vand om til Vin. Joan: 2.

Til det siette / Fordi vor legemlig Ecteskab er ith Billede / som betyder den aandelig oc euige Ecteskab / som er stictet imellem Jesum Christum och den hellige Christelige Kircke hans Brud. Ephe: 5. At naar ecte Personer tilhobe giffuis / eller see huer andre / da skulle de komme ihu den euige tilhobeføyelse / som Christus haffuer tilhobe føyet sig met sin hellige Kircke. Ath lige som en Brudgom elsker sin Brud / saa elste Christus tusinde gange mere sin menighed och gaff sig selff for hende.

Item

Item lige som en Brudgom antuor-
der sin Brud Nøgle til de Guds gaffuet
som er i Husit / at hun skal viselige vddele
det der som behoff gøris. Saa haffuer oc
Christus antuordet sin Brud / den hellige
Kircke / Nøgle / til ath vddele alle de Him-
melske liggende fæ / som Christus haffuer
forhuerffuit oss aff sin Himmelske Fader /
oc at oplade Himmelen for alle angerfulde
Syndere / som begere naade / och tillucke
Himmelem for alle haarnackede oc forher-
dede Mennische / som icke vil gøre pœni-
tentz. Item lige som en Brudgom er skyl-
dig til at forsuare och føde sin Hustru / saa
forsuarer och føder Jesus Christus ocsaa
sin hellige Kircke.

Item lige som Ectefolck haffuer glæ-
de oc sorrig / lycke oc wlycke tilsellis met
huer andre / saa tager ocsaa Christus den
hellige Kirckis / sin Bruds sorrig oc mod-
gang til hierte / oc er omhyggelig for hende.

Item lige som Ecteskabs tro bin-
der tuende Personer tilsammen i Ecteskab

oc hor-

oc horeri atskiller dem. Saa binder vor sa-
ligheds Tro ith menniske til sin aandelig
Brudgom Jesum Christum. och vantro
(som kaldis i Scrifften aandelig horeri)
affskiller ith Menniske fra Jesum Chri-
stum. Och lige som en from Mand naar
hans Hustru haffuer aff kød oc blods skrø-
belighed forseet sig/ och brøt hendis Ecte-
skabs tro/ hand tager hende til naade igen
naar hun falder hannem til fode oc bege-
rer naade och venskaff. Saa tager ocsaa
vor kare Brudgom Jesus Christus sin
Brud/den hellige Kircke til naade igen/
naar hun gør Pœnitentz/ och begerer
naade.

See for saadanne/ oc andre victige sa-
ger skyld/ bør huer Menniske ath holde
den hellige Ecteskab Stat vdi
stor are/ och
verdighed.

En Bøn som Ectefolck bør daglige at bede.

O Herre Gud Himmelske Fader / du est mit leffnit / Siel oc legom / mit godz oc alt det ieg eyer / det haffuer du altsammen giffuit mig / aff dig haffuer ieg annammit det. Derfaare o kære herre Gud / regere och ordinere du altingist i mit Huss / i min handel oc leffnit / effter din faderlig vilie / dig til loff och huer mand til gaffns. Thi paa dig setter ieg al min lid / du forlader mig icke / vnder dig oc din beskermelse / beffaler ieg min Hustru (eller Mand) Børn oc alle mine Tiunde / beuare oss fra Synd / skam / vaade tid oc alt ont. Send oss dine hellige Engle / och giff oss den Helligaand / som kand lede och regere oss paa den rette vey / At wi intet tale / gøre eller tencke / mod dine hellige Bud oc vilie / men der effter skicke vort leffnit / och ære dig baade her vdi Verden / oc siden til euig tid / ved din kære Søn vor herre Jesum Christum. Amen.

Der

Der suarer Gud saa til / Sandelige sandelig / siger ieg eder / at huad i bede Faderen om i mit Naffn / det skal hand giffue eder. Joan: 16.

En anden Bøn.

O Min himmelske Fader forbarme dig offuer mig arme Synder / och ver mig nu oc altid naadig oc barmhiertig for din kare Søns Jesu Christi skyld / oc forlad mig alle mine Synder / som ieg haffuer talit / tenckt och giort i alle mine dage oc giffue mig al min skyld oc brøde til / O min kare Herre Jesu Christe / bed nu och altid for mig til min himmelske Fader / verdis til ath giffue mig en sand tro och stadfeste den vdi mig / at Jeg kand bliffue varactig deri / til min siste Aande dret / giff mig och ith sant hob och lad mig icke falde vdi mishob. Giff mig en god tolmodighed i al min modgang och en Christen kerlighed til dig / min Gud och skabere / och til min Neste. Lad mig see dit blide

ansict oc din herlighed til euig tid / ath ieg kand euige och altid loffue och prisse dit Hellige Naffn. Giff mig en ræt sand anger och ruelse / ath Jeg rettelige kand fortryde mine Synder / och vddriffue alle onde tancker aff mit Hierte / och verdis til ath sende din Helligaand i mit Hierte igen / som mig kand raade och regere och beuare mig fra Synd och skam och laster / och fra alt det mig kand skade baade til Liff och Siel. Vnde mig ocsaa flittelige ath høre och beuare dit Hellige ord / och ath ieg maatte rettelige leffue och skicke mig der effter / och met min Tro annamme samme ord. O min alsomkariste Gud och Fader. Vnd mig en mild Helsot naar tiden er kommen och en Salig affgang aff denne Verden / och lad dine Hellige Engle følge min Siæl / hen til det euige Liff / Beuar mig fra Bradød och Blods vdstyrtelse / och fra alt det mig kand skade baade

til liff

til Liff och Siæl. Vnd mig ath faa til
min siste spisning din kare Søns Jesu
Christi Legom och blod / met en ræt tro
naar jeg skal bort aff denne Verden /
Husuale mit fattige sorrigfulde Hierte nu
och altid. Vnd mig ocsaa met alle Hel-
ligen en salig opstandelse / paa den yder-
ste domme dag / och haff mig altid vdi
din beskytning och beskermelse. Och haff
du Tusinde gange tack til euig tid / ath
du haffuer naadelige beskyttet och besker-
met mig / Siden jeg kom aff min Mo-
ders Liff / och ath du lost mig bliffue
ith forstandigt Menniske / och haffuer
giffuit mig saa lang Liffs frest her vdi
Verden / och faret saa saare vel met mig /
met Godz och Penninge / Huss och
Jord / Mad och Dricke / Och met
alt det jeg haffuer hafft behoff till dette
arme Legomme. Verdis til kære Fa-
der ath velsigne min biering / foru-
den al Synd oc min Nestis skade / mig oc

dine Fattige til nøtte och gaffn och dig til
ære. Och haff du hundrede tusinde gange
tack/for alt det gode aandeligt och legom-
ligt som du haffuer forlent mig met
her i Verden/och for al den modgang du
haffuer hiulpet mig igennem met / Hielp
mig end nu aff modgang och nød/ denne
lille stund/du vilt vnde mig at vere i den-
ne Verden/oc beuar mig met Liff oc Sial/
til det euige liff. Amen.

Paa det Ectefolck och alle

Christne kunde altid bliffue i Guds
naade/da bør dem daglige at skic-
ke sig i deris bekendelse oc bøn
faar Guds Ansict som
her efftersølger.

O Euige barmhiertige Gud/ Jeg
arme Menniske bekender faar dit
Ansict/ Først ath den oprindelig
Synd er vdt mig/ saa at min gantske Na-
tur er ynckelig forderffuit/min forstand til
ath

at kende dig / er formørckit / Min vilie
kommer icke offuer ens met din vilie / mit
hierte er ocsaa vedertuordigt mod dig och
din hellige lou.

Jeg bekender at ieg (disuer) tencker
taler oc gør altid megit mod dine Bud oc
min egen Samuittighed.

Jeg befinder idelige vdi mig ond op-
tendelse til wkyskhed/hoffmodighed / ge-
righed/had oc affuend / och tit haffuer aff
Dieffuelens bedregeri oc mit Kiøds skrø-
belighed fuldkommit saadanne onde hu-
skud met gerninger/och tit haffuer ieg loff-
uit ratning och bedring / och haffuer icke
dog kunde holdit det / som ieg gerne vilde.
Jeg haffuer øffuit mig i Synd oc ondskab
alle mine dage /och kand icke end nu vare
saa from som ieg gerne vilde. Saa ieg maa
bekende (vden høckleri) ath ieg er en aff
de største Syndere i Verden / oc vaar icke
verd at kaldis dit Barn.

For saadanne mine store och mange
Synders skyld (om retten skulde haffue

sin gaang) da haffuer ieg forhuerffuit din store vrede/met alle de trusel och formaledidelser/ som staar i Scrifften / Det nest Syndsens sold/som er døden/ saa at den euige Dødz sorrig tit qualer mit fattige Hierte.

Jeg veed ocsaa/at Dieffuelen skulde (met rette) være min euige Bødel/ huilcken som haffuer bedragit den gandske verden / hand haffuer ocsaa i mange maade skuffet mig tusinde gange. O Jeg arme Mennische. Jeg bekender ocsaa at ieg haffuer fortient den euige Helffuedis ild / met alle de atskillie plager/som ere i Helffuede.

Jeg veed ocsaa at min fordømelse er vdaff mig selff/ved huilcken intet ont i al Verden kand lignis/baade for den gloende Helffuedis Sø skyld oc for den euige affskilelse fra dig/fra alle Engle oc den gandske Himmelske skare.

O Herre giff mig naade til at ieg kunde dømme mig selff/ paa det ieg skulde icke fordømmis aff dig/oc at ieg kunde klage paa

ge paa mig selff / paa det du skulde icke
klage paa mig / paa dommedag / och ath
ieg maatte straffe mig selff/paa det at du
skulde icke da straffe mig.

Saa er ieg nu hiertelige bedrøffuit baa-
de for mine Synders skyld och Syndsens
straffs skyld. J denne min store Sorrig oc
hiertens banghed/rober ieg til dig om hielp
oc trøst/min alsomkariste Gud oc siger.

Benaade mig o Herre Gud / for din
store barmhiertighed/aff slet al min wræt-
uished. Jeg kendis min Synd hun er mig
led etc. Bed denne Psalme til enden.

O Herre straffe mig icke vdi din vrede
ver mig naadig for ieg er skrøbelig / min
siel er forferdit/O Herre huor lenge vilt du
forhale din hielp.

Vig icke nu langt fra mig/ Thi an-
gist oc nød er mig ner/ oc her er ingen der
kand hielpe vden din naade alene. Mit
Hiertis Angist er stor / hielp mig vdaff
denne min nød oc ansee min iamer oc alen-

 dighed

dighed / oc tag fra mig alle mine Synder. Tenck icke paa min vngdoms synd / men tenck paa mig effter din naade. Fryct och bebren er kommit offuer mig / och forskreckelse haffuer offuerfaldit mig.

Du vedst ath ieg er inted vden ith skrøbeligt kød / falder tit oc offte i Synd / Nylige forlodst du mig mine misgerninger / nu haffuer ieg (disuer) atter igen syndet / och venter mig visselig den samme naade igen / Thi min siel forlader sig paa dig. Derfaare beder ieg dig nu ydmygelige / at du vilt trøste mit hierte oc giffue mig din hellig Aand / forlad mig alle mine synder / och tag mig fortabte Faar til naade igen / ved din Søn Jesum Christum vor Herre.

Her suarer Gud dig
oc siger saa.

Nu Jeg haffuer seet din sucken och graden oc hørt din bekendelse och bøn. Derfaare frycte dig icke nu mere / men reyse dig op oc ver frimodig oc glad.

Thi

Thi ieg er oc vil vere din salig gø-
rere. Psal. 3. Jeg er den som vdsletter
dine synder / och vil icke komme dine mis-
gerninger mere ihu. Esa: 43. Saa sant
som ieg leffuer / da vil ieg icke nogen Syn
ders død (icke helder min kære N: din
død) men at hand omuender sig och leff-
uer. Ezech: 33. Enddog dine synder ere
blod røde / da skulle de nu bliffue huide
som sne. Enddog du haffuer offte tilforn
forseet dig groffuelig imod mig / dog vil
Jeg icke nu vende min naade fra dig / men
ieg haffuer ved min kære Søn / ladt dig
sige / ath dine Synder skulle forladis dig
halffierdesinds tiuffue gang siu gange. Det
er tit oc offte. Thi saadant ith angerfuldt
hierte / som dit er / behager mig best. Oc
alle mine Engle glæder sig offuer dig / ath
du gør saadan pœnitentz. Haffuer du syn-
det oc ilde giort, da haffuer du en tro tals-
mand och megler hoss mig / som er min
elskelig Søn Jesus Christus din saliggø-

 rere /

rere / Hand sidder nu hoss mig / och beder for dig / och hannem skalt du nyde gaat at nu oc til euig tid / Amen.

Jeg haffuer befalit dig / du skulde kalde paa mig i din angist oc nød / saa vilde ieg høre dig / saa du skulde prise mig / det haffuer ieg nu allerede giort / saa dig bør at tacke mig.

Oc er det saa min Fiende Satan / vil end nu forskrecke dig / oc gøre dig tuilraadig / om min naade / da lad dig ekon nøye met min naade som ieg haffuer sagt dig til / oc ver tilfredz. Thi alle dine Haaer ere talde / oc huad helder du leffuer eller døer / da hører du mig til / oc ingen skal røcke dig aff mine Hender. Thi du est formedelst Troen indplantet i min Søn Jesu Christo / Er hand met dig / huo tør være emod dig? Gør hand dig retferdig / huo tør fordømme dig? Rom: viii. Du skalt vide det vdi Sandhed / ath huercken Dieffuelen / Siugdom / Døden eller nogen

gen

gen tribulatz skal skilie dig fra den kerlighed/ som ieg elsker dig met/ vdi min Søn Jesu Christo.

Tacksigelse for denne store Naade.

JEg tacker dig min alsomkariste Gud oc Himmelske Fader/ ath du haffuer obenbarit mig dig/och vduold dig aff Menniskens Slect en euig forsamling / och haffuer giffuit din Søn Jesum Christum/til ith offer oc betalning for mig. Du haffuer ocsaa giffuit mig det hellige Euangelium och din Hellig Aand och forlat mig alle mine Synder och befriet mig fra Dieffuelen och den euige død och giffuer mig det euige Liff / och der til met i dette leffnit haffuer du begaffuit mig met mange store velgerninger / du haffuer giffuit mig Liff/Føde/Lardom och fred/i den sted som ieg haffuer leffuit vdi/

oc for-

oc formildet den straff som ieg haffuer vel fortient

Jeg tacker dig ocsaa min Herre Jesu Christe / Guds leffuende Søn / ath du haffuer tilføyet dig / min nature / taald død for mig / oc igenløst mig / oc forlader mig mine synder / oc giffuer mig det euige liff / oc est min euige meglere / oc talsmand hoss din kære Fader / och vilt gerne komme mig til hielp som du selff siger / kommer hid til mig alle i som ere besuarede. Matthei 11.

Jeg tacker dig ocsaa du euige Hellig Aand / liffactig gørere / som bleff vdgiffuit offuer Apostlerne / ath du trøster oc opliuser mig vdi mit hiertis angist och banghed / och du regerer / lærer / formaner mig och giffuer mig gode raad vdi mit gandske leffnit och Embede / och der til met beuarer och helliggør mig til det euige liff.

Dig

Dig Gud Fader / Søn och Hel-
ligAand/ du eniste euige Gud / ske loff
och priss / aff mig dit arme Cre-
atur/ nu och til euig tid
Amen.

Prentet vdi Kiøbenhaffn den
første dag September. Anno
1557.

H. G. H. V. D. A.

oc
for

fu
ha
dø
mi
liff
ho
me
me
M

ligt
giff
oplt
ban
ner
mit
til m
euig

